

Висновки

За результатами порівняльного аналізу визнання витрат при імпорті товарів та їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку можна зробити висновок, що введення Податкового кодексу усунуло розбіжності в системі обліку. Але для правильного визначення витрат з імпорту товарів та підвищення ефективності податкового обліку доцільним була б організація окремого обліку за допомогою розробленої відомості.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. – Режим доступу: <http://www.liga.net>
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 р. №283/97-ВР із змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://www.liga.net>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». – Режим доступу: <http://www.liga.net>

О.М. КУЛІНІЧ,
к.е.н., в.о. заст. директора з наукової роботи Інституту світової економіки і міжнародних відносин
Національної академії наук України

Проблематика використання земельних ресурсів в умовах постіндустріальної цивілізації: український напрям

У статті розкриваються питання використання земельних ресурсів України в контексті необхідності оптимізації даного процесу з урахуванням стрімких постіндустріальних тенденцій.

Ключові слова: *постіндустріальна цивілізація, земельні ресурси, національна економіка, економічний потенціал, технологічні інновації, земельний фонд, державне управління.*

В статье раскрываются вопросы использования земельных ресурсов Украины в контексте необходимости оптимизации данного процесса с учетом стремительных постиндустриальных тенденций.

Ключевые слова: *постиндустриальная цивилизация, земельные ресурсы, национальная экономика, экономический потенциал, технологические инновации, земельный фонд, государственное управление.*

In the article the questions of the use of the landed resources of Ukraine open up in the context of necessity of optimization of this process taking into account swift postindustrial tendencies.

Keywords: *postindustrial civilization, landed resources, national economy, economic potential, technological innovations, landed fund, state administration.*

Постановка проблеми. Специфіка XXI століття полягає в глобалізаційних, соціальних, економічних, інформаційних та інших процесах, які обумовлюються стрімким розвитком в умовах постіндустріальної доби. Постіндустріальне суспільство потребує поряд з технологічними інноваціями, підтримки та оновлення ресурсної бази національних економік. Особливої актуальності дані питання набувають саме у XXI ст., коли антропогенне навантаження на земельні ресурси різко зросло. Це пояснюється розвитком урбанізації, від-

критою розробкою корисних копалин, що призводить до зменшення забезпечення земельними ресурсами. Так, спеціалісти підрахували, що площа сільськогосподарських угідь у світі щорічно зменшується на 6 млн. га [11].

В сучасних умовах господарювання негативні процеси в використанні земельних ресурсів характерні для більшості країн «нової економіки» [1], проте особливої уваги заслуговує саме Україна, це пояснюється ресурсоемним характером економіки та практично відсутністю економічного механізму регулювання земельних процесів. В цих умовах постає необхідність проведення глибоких теоретичних та прикладних досліджень, спрямованих на розробку науково обґрунтованих рішень і заходів щодо вивчення проблематики використання земельних ресурсів України.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблеми використання земельних ресурсів в Україні досліджені у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Н.І. Іванов [5], В.В. Кавецький [6], А.І. Сухоруков [10], О.М. Тридід [11]. Значний внесок у вдосконалення механізмів державного управління загалом і раціонального використання та розширеного відтворення земельних ресурсів країни, зокрема, зробили такі вчені: Ю.Д. Білик, С.М. Волков, В.Г. В'юн, В.В. Дорофієнко, В.Г. Горлачук, Г.І. Горохов, О.Я. Лазор, О.Г. Мордвінов, І.В. Петенко, С.Ф. Поважний, В.М. Трегобчук, О.І. Шапоренко. Вчені обґрунтували принципи й методи управління земельними ресурсами, визначили особливості розвитку земельних відносин у ринкових умовах. Окремим аспектам державного контролю за використанням та охороною земель присвятили свої праці В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, Ц.В. Гетьман, Н.С. Гавриш, В.К. Гуревський, М.І. Єрофеев, В.І. Семчик, Н.І. Титова, Г.В. Малишко, В.Л. Мунтян, В.І. Федорович, М.В. Шульга, Ю.С. Шемшученко та інші.

Мета статті полягає в дослідженні проблематики використання земельних ресурсів України в умовах постіндустріальної цивілізації

Виклад основного матеріалу. В Україні питання оптимального використання земельних ресурсів є важливим, в підтвердження цьому може бути аналіз економічного потенціалу країни, а саме земельного ресурсозабезпечення (табл. 1, 2).

Згідно з даними, наведеними в табл. 1, 2, можна констатувати, що за земельною територією Україна є найбільшою країною Європи (після європейської частини Росії), а за якісним складом ґрунтів та біопродуктивністю угідь – однією з найбагатших держав світу. Земельний фонд України становить 60 354,8 тис. га. Господарська освоєність території 92%. При цьому сільськогосподарське освоєння земель перевищує 70% і є одним з найвищих у світі [10]. Проте слід враховувати деякі негативні фактори, а саме, хоча наведені дані і стосуються 2005 року, це не змінює загальне уявлення про фонд земельних ресурсів України, з причини відсутності достовірної інформації щодо кількісного та якісного показника структури земельного фонду. Останні офіційні дані оцінки земельних ресурсів проводилися на початку ХХ століття, і всі наступні показники є відносними та, безумовно, потребують корегування.

Це ставить під питання наявні оцінки не лише земельних ресурсів, а й всього економічного потенціалу країни. В зв'язку з цим визначення України як аграрної держави з великими запасами родючих земель є сумнівним. В Україні немає єдиної методики, яка б дала змогу оцінити та прорахувати не тільки ресурсну складову економічного потенціалу країни, регіону, а й не використані можливості. Методики, які пропонуються, в основному достатньо складні і не можуть використовуватися звичайними економістами–практиками та бізнесменами для планування своєї економічної діяльності. Існуючі методики не мають свого програмно–інформацій–

ного вираження. Разом з тим при розробці ефективної методики оцінки земельного фонду країни її практичне застосування ускладнюється відсутністю реальних показників земельного фонду. Як результат, стає неможливим залучення земельних ресурсів як економічної складової, що підкріплюється відсутністю правових гарантій права власності і вже зазначеної справедливої оцінки землі.

Відповідно до напрямів використання всі землі України поділяються на сім цільових категорій: землі сільськогосподарського призначення; землі населених пунктів (міст, поселень міського типу і сільських населених пунктів); землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони і іншого призначення; землі природоохоронного та історико–культурного призначення; землі лісового фонду; землі водного фонду; землі запасу [11].

Переважаання родючих земель, висока густина населення та особливості розвитку сільського господарства, що склалися історично, обумовили високий рівень освоєності земельного фонду України. Проте ефективність використання земель в Україні значно нижча, ніж у середньому по Європі [4]. Найнижчий рівень забезпечення сільськогосподарськими угіддями спостерігається в Донецькій, Закарпатській, Івано–Франківській областях, де на душу населення припадає сільськогосподарських угідь удвічі менше, ніж у середньому в Україні [13]. В той же час надмірна розораність сільськогосподарських угідь (понад 78%) в Україні свідчить знову ж таки про неефективне використання земельних ресурсів, оскільки в США і в країнах Європи цей показник втричі нижчий, але проблем з продукцією не існує.

Сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Надмірна розораність території та величезний вплив діяльності людини призвели

Таблиця 1. Структура світового земельного фонду

Вид земельного фонду	Площа	
	млн. га	% від загальної площі
Загальна площа земної суші (без Антарктиди)	13400	100
Землі, що обробляються (орні землі, плантації, сади тощо)	1450	11
Луки та пасовища	3200	24
Луки і чагарники	4100	31
Малопродуктивні та непродуктивні землі (болота, пустелі, льодовики тощо)	450	3
Населені пункти, об'єкти промисловості й транспорту	4200	31

Джерело: Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.

Таблиця 2. Структура земельного фонду України станом на 01.01.2010 р.

Види земель	Площа земель, тис. га	Питома частка у загальному фонді, %
Землі сільськогосподарського призначення	43039,0	71,3
Землі лісового фонду	10426,2	17,3
Забудовані землі	2449,4	4,1
Відкриті заболочені землі	948,5	1,6
Землі водного фонду	2425,7	4,0
Інші землі	1065,5	1,7
Разом	60354,8	100

Джерело: Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.

до порушення природного процесу ґрунтоутворення. Наприклад, щорічні еколого-економічні збитки від ерозії ґрунтів досягають 9,1 млрд. грн. [12].

Інтенсифікація землеробства, збільшення техногенного навантаження на земельні ресурси, безконтрольне застосування засобів хімізації в умовах низької технологічної культури та інші впливи призводять до погіршення якості ґрунтів, зниження їх родючості. Головна причина – те, що інтенсивні технології сільського господарства увійшли в суперечність із функціонуванням екосистем. Проблемою в даному аспекті питань є відсутність чітко визначеної державної політики у галузі використання та охорони земельного фонду країни.

Система раціонального використання земель повинна мати природоохоронний, ресурсозберігаючий характер та передбачати збереження ґрунтів, обмеження впливу на рослинний і тваринний світ, геологічні породи та інші компоненти навколишнього середовища.

Актуальним є питання необхідності формування балансу земельного фонду України, а саме визначення методу обліку і аналізу наявності та динаміки земельного фонду на сільськогосподарському підприємстві, в групі підприємств, в районі, області, в країні. Баланс землі з розчленуванням земельної площі за угіддями дає можливість вивчати їхню структуру та трансформацію (перехід з одного виду в інший внаслідок меліоративних і агротехнічних заходів тощо). Це, в свою чергу, відіграє важливу роль при оцінці раціональності використання угідь. Баланс земельного фонду за землекористувачами дає уявлення про розподіл земельних площ між категоріями землекористувачів, що має значення при вивченні аграрних відносин і організаційної структури сільського господарства [7].

На сучасному етапі формування земельних процесів особливу увагу слід приділити проектам землеустрою з контурно-меліоративною організацією територій, відповідно до яких здійснюються обсяги робіт щодо створення захисних лісових насаджень, будівництва протиерозійних гідротехнічних споруд та забезпечується необхідна їх експлуатація.

Розглядаючи Україну як учасника міжнародного поділу праці, слід відзначити її перспективне географічне положення, яке має обов'язково враховуватися при розробці моделей та програм розвитку. В довгостроковій перспективі, як зазначено в роботі німецьких учених-фізиків Штефана Рамсторфа та Ханса Йоахіма Шельнхубера «Глобальное изменение климата», природні катаклізми загрожують більшості країн світу, в тому числі і Європі [9]. В цьому ракурсі Україна опиняється у вигідному геоположенні, що представляє вагомий інтерес для інших країн з точки зору всього економічного потенціалу, і насамперед земельного фонду. Це вимагає від України здійснення жорстких заходів на сучасному етапі з розрахунком на довгострокову перспективу.

Необхідним для вирішення земельних проблем України є проведення інвентаризації, кадастрової оцінки землі, визначення принципів розмежування обов'язків держави, землевласників і землекористувачів щодо охорони земельних ре-

сурсів. За умов земельної реформи, яка проводиться в Україні, основна роль в охороні і відтворенні земельних ресурсів має належати державі.

Усі землевласники, землекористувачі та орендарі незалежно від форм і термінів використання землі мають здійснювати роботи щодо захисту та підвищення якості земель власним коштом, нести відповідальність за погіршення екологічного стану на своїй земельній ділянці та прилеглих територіях. Такі принципи мають бути передбачені в відповідній документації та виконання їх суворо контролюватися.

Рекультивация порушених земель, площа яких становить понад 190 тис. га, відновлення їхнього ґрунтового покриву і повернення у сферу народного господарства є однією з найважливіших проблем [4]. Особливим напрямом раціонального використання земельних ресурсів є поліпшення екологічного стану зрошуваних земель, на яких спостерігається підтоплення, вторинне засолення, водна ерозія, руйнування природної структури ґрунтів тощо.

Ключове питання вирішення оптимального використання земельних ресурсів України полягає в системі державного управління. Земля, крім її традиційних властивостей (засіб виробництва, територіальний базис, природне тіло тощо), стала об'єктом правовідносин і об'єктом нерухомості. Земельний фонд країни є національним багатством, раціональне використання якого неможливе без відповідної системи державних рішень. Особливого значення ця система набуває в періоди реформи земельних відносин, коли здійснюється масштабний перерозподіл і приватизація земельних ресурсів, реорганізація існуючих об'єктів і суб'єктів земельних відносин. Разом із тим при управлінні земельними ресурсами враховується вплив як об'єктивних законів природи (встановлення обов'язків із захисту земель від шкідливих природних процесів), так і економічних, соціальних законів суспільства.

Державне регулювання земельних відносин в Україні має бути спрямоване на вирішення завдань раціонального використання земельних ресурсів як найважливішого фактора виробництва, створення правових, економічних, організаційно-технічних та інших умов для відтворення й підвищення родючості ґрунтів, забезпечення зростання виробництва.

При проведенні земельної реформи необхідно вирішити проблеми раціонального використання земельних угідь, розмежування прав власності на землю, обґрунтування розмірів земельного податку, орендної плати й вартості. Державне регулювання раціонального використання земельних ресурсів має встановлювати правила та порядок організаційної діяльності, відповідальність за дотримання цих правил.

Отже, проведення земельної реформи слід здійснювати з урахуванням виконання попередніх пунктів та створення умов для активного залучення інвестицій.

Висновки

Одним із найважливіших чинників ефективного державного управління земельними ресурсами на всіх адміністра-

тивно-територіальних рівнях є система державного земельного кадастру та моніторингу земельних ресурсів, які служать інформаційно-аналітичною основою державного управління територіями й регулювання земельних відносин. При цьому всі складові земельного кадастру та моніторингу земельних ресурсів мають відповідати рівню державного забезпечення розвитку земельних відносин. Це особливо важливо при розробці економічно обґрунтованих методик встановлення меж об'єктів земельних ділянок, масової державної кадастрової оцінки земель різних категорій, законодавчому забезпеченні принципів і правил оподаткування суб'єктів аграрних відносин.

Сьогодні система державного регулювання земельною сферою недостатньо мірою забезпечує розмежування повноважень і відповідальності структур управління земельними ресурсами. Недосконалість державного регулювання земельних відносин, відсутність цілеспрямованості їх реформування загострили багато проблем, зокрема, це пов'язано з погіршенням стану ґрунтів. Вирішення цих питань у багатьох випадках стримується неналежною методологічною основою вдосконалення державного регулювання земельних відносин.

Література

1. Алексеева И. Ю. Возникновение идеологии информационного общества. <http://www.iis.ru/events/1998>
2. Белл Деніел. Прихід постіндустріального суспільства // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – К., 1996. – С. 194–251.
3. Вдосконалення методики вибору постачальника / Н. Біліченко, А. Щолокова // Менеджер ДонДУУ. – 2006. – №1. – С. 162–168.
4. Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвеськ та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.

5. Іванов М.І. Ресурси підприємства: забезпечення і збереження / М.І. Іванов, О.В. Бреславцева. – Д.: ІЕП НАН України, 1999. – 355 с.

6. Кавецький В.В. Менеджмент в машинобудуванні: [навчальний посібник] / В.В. Кавецький. – В.: ВНТУ, 2004. – 98 с.

7. Пасхавер Б.Й. Ринок землі: світовий досвід та національна стратегія / Б.Й. Пасхавер / Економіка АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2009. – №3. – С. 47–53.

8. Постиндустриальный мир Даниела Белла. <http://www.postindustrial.ru>

9. Рамсторф Ш. та Шельхубер Х. Глобальное изменение климата. – Издательство: ОГИ (Объединенное Гуманитарное Издательство), 2009. – С. 272.

10. Сухоруков А.І. Управління матеріальними ресурсами / А.І. Сухоруков. – К.: ІММВ, 2000. – 65 с.

11. Тридід О.М. Логістичний менеджмент: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О.М. Тридід, К.М. Таньков. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 224 с.

12. Чайковська В.П. Ресурсозабезпечення в сучасних умовах господарювання / В.П. Чайковська // Збірник наукових праць Європейського Університету «Актуальні проблеми економіки: теорія та практика». – 2007. – №2. – С. 136–144.

13. Чайковська В.П. Ресурсозбереження в системі управління підприємством / В.П. Чайковська // Збірник наукових праць Київського національного університету ім. Т. Шевченка «Серія економічні науки». – 2006. – №11. – С. 186–193.

14. Machlup F. Production and Distribution of Knowledge in the United States. Princeton, 1962.

15. Reiesman D. Leisure and Work in Post-Industrial Society / Larabee E., Meyer sohn R. (Eds.). Mass Leisure. Ylencoe (Ill), 1958. P. 363–385.

16. Офіційний сайт Державного агентства земельних ресурсів України <http://dkzr.gov.ua>

Н.В. ПАРАНИЦЯ,
здобувач, Національний університет Державної податкової служби України

Стан фінансового ринку в Україні та його вплив на розвиток економіки

У статті визначено теоретичний та практичний аспекти структурної розбудови фінансового ринку. Досліджено динаміку фінансових послуг, наданих фінансовими компаніями.

Ключові слова: фінансова інфраструктура, фінансовий ринок, фінансовий сектор, фондовий ринок.

В статье определен теоретический и практический аспекты структурного развития финансового рынка. Исследована динамика финансовых услуг, предоставленных финансовыми компаниями.

Ключевые слова: финансовая инфраструктура, финансовый рынок, финансовый сектор, фондовый рынок.

The article outlines the theoretical and practical aspects of structural development of the financial market. Investigated the dynamics of financial services by financial companies.

Постановка проблеми. Відсутність в Україні обґрунтованої та виваженої фінансової стратегії, що забезпечує цілеспрямований фінансовий вплив на зростання темпів соціально-економічного розвитку, не сприяє швидкому відновленню економіки України. Сьогодні існує нагальна потреба забезпечення фінансової стабільності, для чого необхідна розробка теоретико-методологічних засад реструктуризації фінансового ринку України.